

dr hab. Robert Morawski prof. UMFC
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie
ul. Okólnik 2, 00-368 Warszawa
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina: instrumentalistyka
robert.morawski@chopin.edu.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Aleksandry Orłukowicz

Zlecniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, pl. Jana Pawła II nr 2, 50-043, pismo z dn. 05.07.2022. sygnowane przez Przewodniczącą Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne prof. dr hab. Jolanta Szybalska-Matczak informujące o powołaniu mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Aleksandry Orłukowicz w dziedzinie: *sztuki muzyczne*, w dyscyplinie artystycznej: *instrumentalistyka*.

Przewód doktorski jest prowadzony na podstawie ustawy z dn. 14.03.2003. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 roku poz. 1789).

Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu na wniosek mgr Aleksandry Orłukowicz podjęła prawomocną uchwałę na posiedzeniu w dniu 30.04.2019. o wszczęciu jej przewodu doktorskiego.

Do pracy mgr pani Aleksandry Orłukowicz pt. „**Związki interpretacyjne partii fortepianu i tekstu literackiego we współczesnych pieśniach polskich na podstawie wybranych pieśni Witolda Lutosławskiego, Jana Antoniego Wichrowskiego i Krystiana Kielba**” została dołączona wszechstronna dokumentacja. Promotorem pracy jest pani prof. dr hab. Magdalena Blum.

Podstawowe dane o kandydatce

Pani Aleksandra Orłukowicz urodziła się w 1981 r. we Wrocławiu. Jest absolwentką Państwowego Liceum Muzycznego im. K. Szymanowskiego w klasie fortepianu ad II st. Barbary Orłukowicz oraz Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu w 2004 roku w klasie fortepianu prof. Włodzimierza Obidowicza. Uczestniczyła w kursach mistrzowskich wybitnych pianistów: Paula Guldy, Reginy Smendzianki, Haliny Czerny-Stefańskiej, Andrew Markowa. Umiejętności kameralne rozwijała pod mistrzowską opieką profesorów: Bogumiła Nowickiego, Reginy Strokosz-Michalak, Piotra Janosika, Carol Richardson-Smith. Podczas studiów była laureatką I Nagrody na Uczelnianym Konkursie im. Jana Sebastiana Bacha w 2000 r., brała też udział w Międzynarodowym Konkursie Muzyki Kameralnej im. K. Bacewicza w Łodzi. W ramach studiów, w zakresie kameralistyki realizowała następujące przedmioty u Pedagogów: prof. Grażyny Woty – zespół kameralny (trio fortepianowe) oraz dra Mirosława

Gąsieńca (nauka akompaniamentu). Jako kameralistka otrzymała nagrodę dla wyróżniającego się pianisty wielu konkursów: Międzynarodowego Konkursu Wokalnego im. H. Halskiej-Fijałkowskiej – dwukrotnie, Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego *Vivaldi* 333 w Wieliczce, Ogólnopolskiego Konkursu Wokalnego w Dusznikach Zdroju, Konkursu Młodego Muzyka w Szczecinku, Wiosennego Festiwalu Fletowego w Sochaczewie, Jasielskich Spotkań Muzycznych, Jastrzębskiego Konkursu Fletowego, Muzycznych Prezentacji Młodych Skrzypków w Bystrzycy Kłodzkiej oraz przesłuchań Centrum Edukacji Artystycznej na szczeblu makroregionalnym i ogólnopolskim. Będąc członkinią triów fortepianowych była laureatką nagród i wyróżnień na Przeglądzie Zespołów Kameralnych Euroregionu NYSA w Jaworze, Konkursie Zespołów Kameralnych we Wrocławiu, a także uczestniczką Międzynarodowego Konkursu Muzyki Kameralnej im. K. Bacewicza w Łodzi. Jako solistka koncertowała z Orkiestrą Symfoniczną PLM im. K. Szymanowskiego (Wrocław, Wiesbaden), Orkiestrą Kameralną i Orkiestrą Symfoniczną AMKL we Wrocławiu, Orkiestrą Symfoniczną Filharmonii Dolnośląskiej w Jeleniej Górze i wrocławską *Formacją Orkiestrową R20* pod dyr. Roberta Kurdybachy. Współpracowała także z zespołami Opery Wrocławskiej, Orkiestry Kameralnej NFM *Leopoldinum*, *Sinfonietty Cracovii*, Chóru NFM, *Capelli Cracoviensis*, Teatru im. J. Kochanowskiego w Opolu, Wrocławskiego Teatru Współczesnego. Jest zapraszana jako wykładowca na mistrzowskie kursy muzyczne i warsztaty. Pracowała na Zimowych Kursach Wokalnych w Dusznikach Zdroju, Kursach Interpretacji Muzyki Oratoryjnej i Kantatowej we Wrocławiu, Zimowych Warsztatach Fletowych w Szczawnie-Zdroju i w Kudowie Zdroju w klasach profesorów: Zdzisława Krzywickiego, Piotra Łukowskiego, Cezarego Tomaszewskiego, Roberta Skolmowskiego, Ewy Czermak, Agnieszki Rehlis, Katarzyny Oleś-Blachy, Bogdana Makala, Martina Zilla (Niemcy), Dejana Gavriča (Niemcy), Nataschy Marič (Niemcy), Felixa Renggliego (Szwajcaria). Od 2004 r. jest wykładowcą Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Pracuj jako pianista-kameralista oraz korepetytor na Wydziale Wokalnym, prowadząc przedmioty pt: „Praca z pianistą”, „Opracowanie muzyczne partii operowej”. Pracuje także przy realizacji studenckich spektakli operowych oraz jest odpowiedzialna za przygotowanie muzyczne zajęć „Sceny wokально-aktorskie”. W latach ubiegłych była także pianistą-kameralistą na Wydziale Instrumentalnym (klasa klarnetu, perkusji). W latach 2003–2017 pracowała jako pianista-kameralista w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. K. Szymanowskiego we Wrocławiu (klasy skrzypiec, fletu, perkusji i wiolonczeli). W ramach pracy dydaktycznej wraz ze studentami i uczniami uczestniczyła w wielu koncertach, popisach, kursach mistrzowskich i konkursach o zasięgu ogólnopolskim oraz międzynarodowym. Posiada wszechstronne zainteresowania: wykonuje muzykę operową, operetkową, pieśni, muzykę kameralną (duety, tria fortepianowe, literaturę skrzypcową, wiolonczelową, fletową, klarnetową oraz przeznaczoną na instrumenty perkusyjne i fortepian oraz solową).

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr pani Aleksandry Orłukowicz pt. „**Związki interpretacyjne partii fortepianu i tekstu literackiego we współczesnych pieśniach polskich na podstawie wybranych pieśni Witolda Lutosławskiego, Jana Antoniego Wichrowskiego i Krystiana Kielba**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu.

Dzieła doktorantki słucha się z ogromnym zainteresowaniem. Moje obcowanie z tym nagraniem nie skończyło się na jednym przesłuchaniu, z przyjemnością wracałem wielokrotnie do atmosfery tej płyty. Doktorantka pani Aleksandra Orłukowicz operuje precyzyjną i zawsze zrozumiałą artykulacją. Posiada umiejętność kształtowania motywów na szybkich przebiegach melodycznych. Zawsze podąża za narracją śpiewaczki. Umiejętnie buduje poszczególne plany w fakturze utworu. W interesujący sposób operuje prawym pedałem uzyskując często zaskakujące piękne rozwiązania. Posiada zróżnicowany, dość bogaty dotyk klawiatury. W pieśniach Witolda Lutosławskiego, które w oryginale skomponowane zostały na głos i orkiestrę, świetnie przełożyła brzmienie orkiestry symfonicznej jednocześnie zachowując specyfikę i piękno brzmienia fortepianu. Doktorantka precyzyjnie i umiejętnie buduje napięcia. W kolejnych pieśniach pianistka ukazuje za każdym razem inne oblicze artystyczne. Ze stosunkowo przejrzystej partii fortepianu w pieśniach *Chantefleur et chantefable* Lutosławskiego potrafi wyłuskać mnogość kolorów, warte zauważenia są piękne, rozwibrowane basy (*Angelique*). Sprawnie radzi sobie z trudną fakturą: potrafi zachować właściwy charakter, a przy tym jednak gra lekko i przejrzysto (*Papillon*). Świadomie reaguje na niedociągnięcia w transkrypcji pieśni Lutosławskiego w wersji na głos i fortepian: czasami gra wersję swoją, która lepiej brzmi lub bardziej pokrywa się z tym, co zapisał Lutosławski. To cecha dobrego coacha wokalnego, a doktorantka, co wynika z załączonej dokumentacji, posiada duże doświadczenie na każdym polu aktywności kameralnej, także jeśli chodzi o współpracę ze śpiewakami na polu pieśniarskim, jak i operowym. Doktorantka nieustannie współtworzy materię muzyczną ze śpiewaczką. Jest niezwykle czujna, przewidująca, ale i kreatywna. Grę doktorantki cechuje swoboda artystyczna: zarówno interpretacyjna, jak i pianistyczna, odwaga w kreowaniu, można powiedzieć, właściwe rozumienie specyfiki wykonawstwa zespołowego: brak jakiegokolwiek pasywności, czy poddania się śpiewakowi. Pianistka daje naturalne pierwszeństwo w podawaniu tekstu poetyckiego swojej partnerce, ale w każdym momencie pozostaje artystką. W rezultacie nagranie, dzieło kandydatki, to spotkanie dwóch świetnych artystek. Pani Aleksandra Orłukowicz posiada też znakomite wyczucie czasu muzycznego i dramaturgii utworu, objawia się to zwłaszcza w pieśniach recytatywnych (pieśni Wichrowskiego i Kiełba). Posiada cenną umiejętność myślenia zarówno detalem, jak i całością formy muzycznej. Dużą satysfakcję w słuchaniu daje podążanie za pomysłem dramaturgicznym doktorantki: można powiedzieć, że „mówi” ona od pierwszego do ostatniego dźwięku. Podejmuje trafne decyzje reagując na zmiany harmoniczne, czy też motywiczne, potrafi ująć w zróżnicowany sposób te same, powtarzające się zwroty melodyczne. Posiada zadowalające legato. Potrafi skutecznie rozwibrować fortepian, który w dynamice *f*, czy *ff* jednak zawsze brzmi szlachetnie. Doktorantka zawsze kieruje się walorem muzycznym, a nie chęcią ukazania swojej osoby. Obie artystki: pianistka i śpiewaczka stanowią świetny duet w najlepszym kameralnym tego słowa znaczeniu. Można powiedzieć, że duży i różnorodny dorobek artystyczny i sceniczny doktorantki jest bezcennym zapleczem, słyszalnym w jej interpretacji pieśni zawartych na płycie.

Część teoretyczna pracy jest wnikliwym opisem dzieła artystycznego.

Praca pisemna (opis dzieła) składa się z czterech rozbudowanych rozdziałów. Zawiera streszczenie, abstract w języku angielskim, wstęp, zakończenie, bogatą bibliografię, wykaz przykładów nutowych oraz aneks, który zawiera interesujący wywiad z kompozytorem prof. Krystianem Kiełbem oraz nuty pieśni cyklu *Entre nous...*280808

Poszczególne rozdziały to:

1. Czym dla muzyka jest interpretacja
2. Pieśń jako spotkanie słowa poetyckiego z dźwiękiem muzycznym
Geneza i rozwój gatunku pieśni z towarzyszeniem fortepianu: Pieśń romantyczna; Pieśń w czasach modernizmu; Pieśń XX-wieczna;

Rola partii fortepianu w pieśni: Interakcje partii wokalne i fortepianowej i ich rodzaje; Wstęp i postludium; Ilustracyjność;

3. Witold Lutosławski i jego muzyka wokalo-instrumentalna – od piosenek dzieciennych do *Chantefleur et chantefable*

O pięciu pieśniach do słów K. Iłakowiczówny: Analiza związku partii fortepianu z tekstem; Interpretacja wykonawcza – dobór środków wyrazu artystycznego; *Chantefleur*: Analiza i interpretacja wybranych pieśni; Podobieństwa i różnice obu cykli;

4. Poezja Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej – klucz do muzyki Jana Antoniego Wichrowskiego i Krystiana Kiełba;

Interpretacja tekstów poetki umuzycznionych przez kompozytorów: Jan Antoni Wichrowski i jego *Pieśni na głos i fortepian do słów M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*: Interpretacja wybranych pieśni ze szczególnym uwzględnieniem partii fortepianu i związana z tym propozycja doboru środków wykonawczych; Spojrzenie na wiersze Jasnorzewskiej oczami Krystiana Kiełba; Historia pewnej relacji; Różnice w opracowaniu tekstu poetyckiego przez obu kompozytorów;

Doktorantka przedstawiła obszerną i wyczerpującą pracę pisemną. Zawiera ona dużą ilość informacji, wiedzy wykraczającej znacznie poza podjęty temat. Mimo to napisana jest starannym i lekkim językiem. Doktorantka ukazuje bardzo szerokie i wyczerpujące spojrzenie na interpretację dzieła artystycznego jako zjawisko i proces w wykonawstwie. Słusznie zauważa, że odtwórca powinien poprzez staranny proces poznawania dzieła przeobrazić się jakoby w twórcę. Przytacza wiele punktów widzenia na zagadnienie relacji kompozytor-wykonawca i bogato ilustruje to trafnymi przykładami: cytatai oraz przypisami. Niezwykle wartościowym elementem dysertacji są wtrącane opinie własne doktorantki. Pracę cechuje samodzielność myślenia muzycznego, artystycznego, naukowego, czy muzykologicznego. Pani Orłukowicz żongluje dużą wiedzą nie tylko z zakresu pieśni, ale całej historii muzyki: z dysertacji przebija szerokie spojrzenie na podjęty temat i kontekst historyczny. Doktorantkę cechuje głębokie zrozumienie niuansów i zawiłości różnorodnych elementów muzycznych, wykonawczych i historycznych. Praca napisana niezwykle starannie od strony edytorskiej i graficznej. Biorąc pod uwagę zarówno samą treść, jak i język, można powiedzieć, że powstało swego rodzaju dzieło. Doktorantka emanuje fascynacją muzyki. Bardzo szczegółowo opisuje sylwetki i twórczość poszczególnych kompozytorów, zarówno w rozdziale ujmującym pieśń poprzez wieki, jak i w dalszych rozdziałach, gdy pisze o trzech kompozytorach podjętych w temacie swej pracy. Można powiedzieć, że wirtuozowsko żongluje cytatai, zarówno cudzymi, jak i swoimi przemyśleniami. W umiejętny sposób buduje pomost pomiędzy wywodem czysto historycznym a opisem twórczości współczesnych kompozytorów, opisywanych w pracy – teoretyczny wywód pani Orłukowicz ma tym mocniejsze uzasadnienie. Precyzyjnie klasyfikuje wszelkie typy faktury i trafnie je diagnozuje od strony wykonawczej: instrumentalnej i artystycznej. Doskonale czuje zawiłości, trudności, niespodzianki i niuanse zapisu nutowego i przełożenia tego na grę estradową. Potrafi odczytywać emocję i kolor muzyki i, jak pokazuje płyta CD będąca dziełem, przełożyć tę wiedzę na wykonanie – własną grę (np. w klarowny sposób ukazuje to znakomita analiza pieśni Karola Szymanowskiego *U jeziora*). Doktorantka wykazuje dużą wiedzę z zakresu zagadnienia formy muzycznej, orientuje się w specyficznych niuansach techniki kompozytorskiej. Trafnie, w sposób kompletny i niezwykle ciekawie analizuje warstwę literacką tekstów pieśni. Potrafi połączyć i uzasadnić wiedzę zdobytą podczas analizy wierszy z zapisem kompozytora. Właściwie odczytuje zamierzenia kompozytora, jego interpretację tekstu słownego, a także bardzo dobrze porusza się w niuansach partytury, takich jak: harmonia, skala, melodyka, metrum, rytmika, faktura, jednak zawsze finalnie ma na uwadze piękno dźwięku. Doktorantka nie waha się wejść w polemikę i podważyć uznanych opinii „ekspertów” i zasugerować oraz uzasadnić swoje własne.

Konkluzja

Obie części pracy mgr pani Aleksandry Orłukowicz pt. „Związki interpretacyjne partii fortepianu i tekstu literackiego we współczesnych pieśniach polskich na podstawie wybranych pieśni Witolda Lutosławskiego, Jana Antoniego Wichrowskiego i Krystiana Kielba”, zarówno praktyczna, jak i teoretyczna są dużym osiągnięciem doktorantki. Płyta CD ukazuje artystkę świadomą, dojrzałą, obdarzoną bardzo dobrą techniką pianistyczną i ogromnym wyczuciem kameralnym. Posiada ogromne walory artystyczne pozwalające jej na niezależność w kreowaniu swojej partii, jednak zawsze w zgodnym kontekście śpiewu swojej partnerki.

Część teoretyczna, będąca opisem dzieła, jest obszernym i wieloaspektowym studium relacji pianisty ze śpiewakiem. Doktorantka wykazała się ogromną wiedzą, szerokim spojrzeniem, także w kontekście historycznym, na muzykę i zagadnienia wykonawcze i umiejętnością przedstawienia wszystkich tych aspektów czytelnikowi z polotem i literacką swadą.

Stwierdzam, że mgr pani Aleksandra Orłukowicz wykazała się szeroką wiedzą teoretyczną i praktyczną w zakresie swojej dyscypliny, a jej praca doktorska spełnia wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku poz. 1789).

Niniejszym pracę doktorską Pani mgr Aleksandry Orłukowicz przyjmuję.

dr hab. Robert Morawski prof. UMFC

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina

W Warszawie

